

KONFERENCJA NAUKOWA

Metody rewitalizacji wód

SZCZECINEK
26-27 X 2017

Zrównoważona rekultywacja - czyli ekologiczne podejście do rekultywacji jezior

prof. dr hab. Ryszard Gołdyn
*Zakład Ochrony Wód, Wydział Biologii
Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu*

RevitaLife 2018

Jeziorko zdegradowane – w złym stanie ekologicznym

Niewielka
przezroczystość
wody

Wysokie stężenia
chlorofilu-a

Zakwity
fitoplanktonu
(sinice)

Wysokie stężenia
związków
biogennych

Deficyty tlenowe

Brak roślinności
zanurzonej

Jezioro w dobrym stanie ekologicznym

Duża
przezroczystość
wody

Niskie stężenia
chlorofilu-a

Obecność
roślinności
podwodnej

Niskie stężenia
związków
biogennych

Źródła punktowe

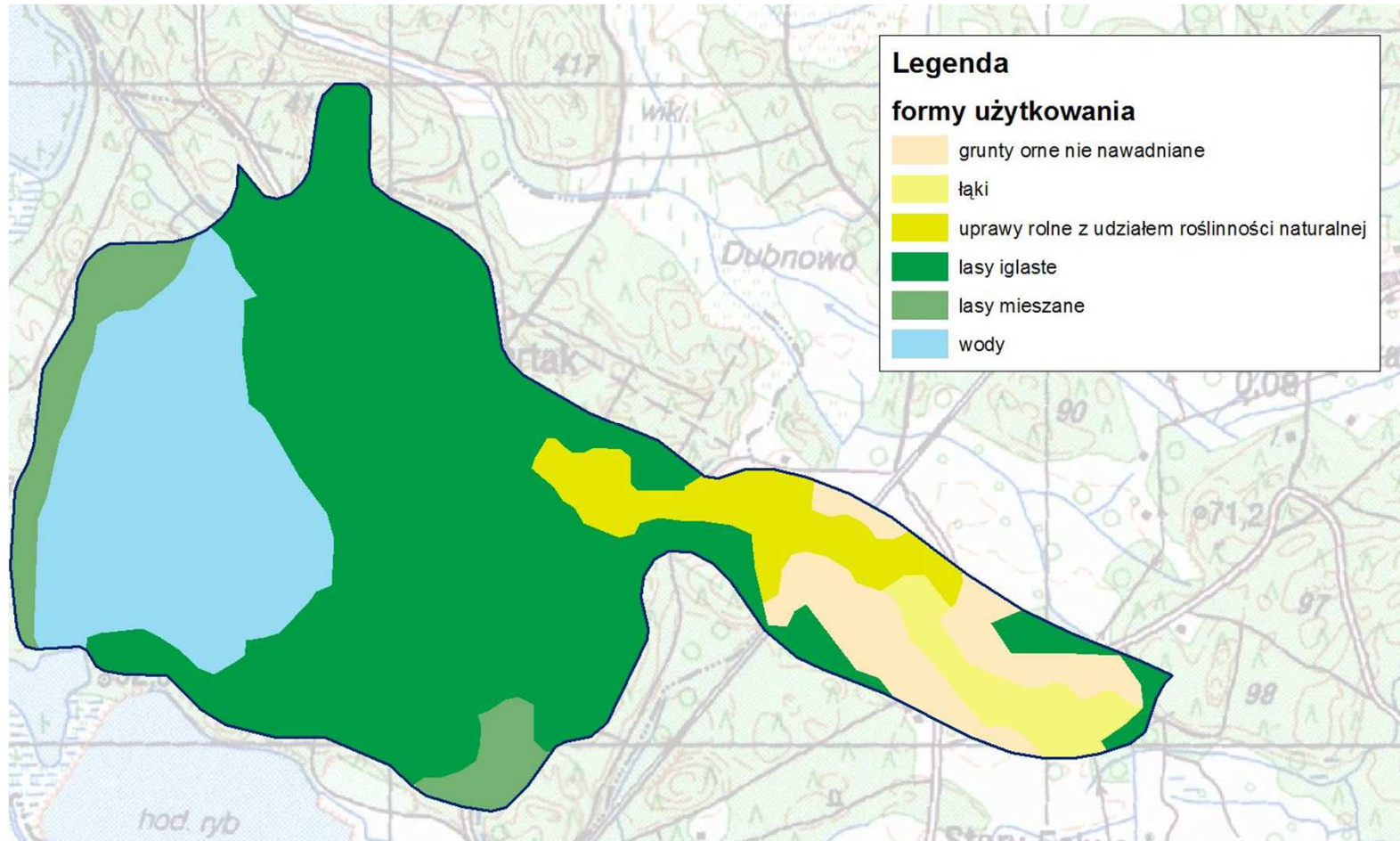
ścieki bytowe, komunalne, przemysłowe...

Ścieki deszczowe

ZLEWNIA JEZIORA – zanieczyszczenia obszarowe

Metody rekultywacji jezior

1. Metody techniczne (inżynieryjne)
2. Metody biologiczne (ekologiczne)

Ad. 1).

- Usuwanie osadów dennych
- Usuwanie wód naddennych
- Napowietrzanie wód naddennych
- Przepłukiwanie jezior
- Inaktywacja fosforu w toni wodnej
- Inaktywacja fosforu w osadach
- Izolowanie (przykrywanie) osadów

Ad. 2).

- Biomanipulacja
- Koszenie roślinności
- Słoma jęczmienna
- Nasadzenia roślinności
- Pływające wyspy roślinne
- Efektywne mikroorganizmy

Stosowane indywidualnie zwykle nie przynoszą efektów, ze względu na sprzężenia zwrotne pojawiające się w ekosystemie

Zintegrowane metody rekultywacji

Jednoczesne zastosowanie kilku metod rekultywacji stymuluje pozytywne zmiany zachodzące w ekosystemie jeziornym, powodując szybszą poprawę jakości wody.

Przykład:

Zastosowanie związków glinu lub żelaza do inaktywacji fosforu spowoduje wytrącenie sinic planktonowych, lecz w ich miejsce zaczną rozwijać się zielenice i kryptofity (typowe sprzężenie zwrotne). Jeśli jednak równocześnie wprowadzimy obsadę ryb drapieżnych (biomanipulacja), zwiększy się liczebność zooplanktonu wioślarkowego, kontrolującego namnażanie się zielenic i kryptofitów.

Takie zastosowanie dodatkowej metody rekultywacji zwiększa jednak i tak już wysokie koszty rekultywacji.

Rekultywacja zrównoważona

Polega ona na równoczesnym zastosowaniu dwóch lub więcej metod prośrodowiskowych, nastawionych na stymulowanie naturalnych procesów zachodzących w ekosytemie, nie powodujących gwałtownych, radykalnych zmian lecz stopniową przebudowę ekosystemu w zaplanowanym kierunku.

- Metodami prośrodowiskowymi są wszystkie metody biologiczne.
- Z metod technicznych wymienić można:
  - umiarkowane natlenianie wód naddennych
  - inaktywacja fosforu w toni wodnej za pomocą małych dawek związków chemicznych nieobcych dla danego ekosystemu
  - zmniejszenie zasilania wewnętrznego w fosfor z osadów dennych przez dostarczenie azotanów do wód naddennych

Umiarkowane natlenianie wód naddennych

Aerator pulweryzacyjny, wykorzystujący siłę wiatru do natleniania wody naddennej. Utrzymuje stężenie tlenu w warstwie naddennej w lecie w zakresie 0-1 mgO₂/l

Przewaga umiarkowanego natleniania nad intensywnym polega na:

- ograniczonej mineralizacji materii organicznej w osadach dennych
- utrzymywaniu dodatniego potencjału redox na granicy faz osad-woda, co umożliwia retencjonowanie fosforu
- umożliwieniu zachodzenia procesu nityfikacji i denityfikacji, co umożliwia usuwanie azotu do atmosfery
- umożliwieniu zachodzenia procesu anammox, w wyniku którego azot amonowy utleniany jest do N₂

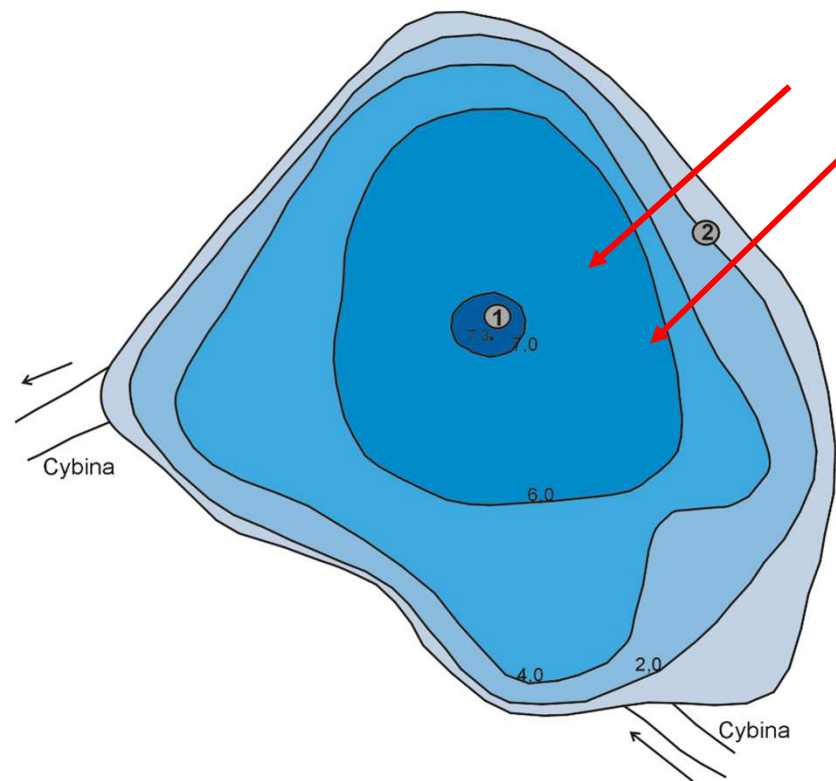
Inaktywacja fosforu w toni wodnej za pomocą małych dawek związków chemicznych nieobcych dla danego ekosystemu

- Zamiast 1-2 t/ha koagulantów żelazowych lub glinowych używa się 5-10 kg/ha związków obecnych w toni wodnej lecz w zbyt małych ilościach, np:
- chlorku lub siarczanu żelaza
  - chlorku magnezu

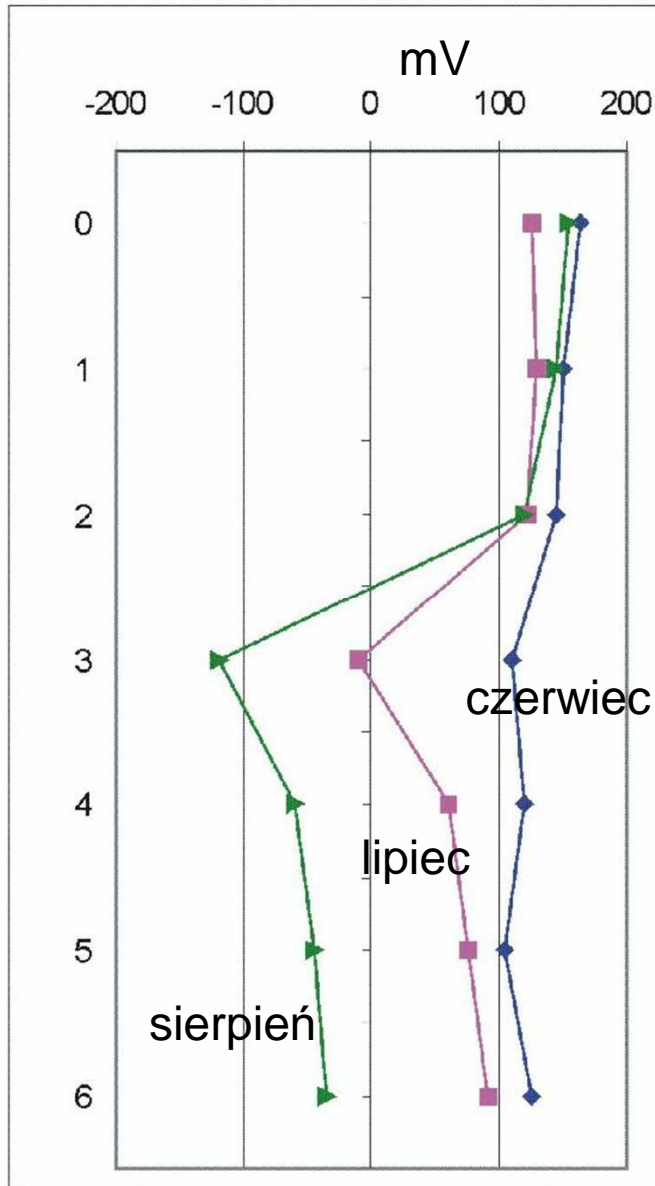
Powoduje to adsorbcję i wytrącenie fosforu obecnego w toni wodnej, a nie koagulację zawiesin.

Zmniejszenie zasilania wewnętrznego w fosfor z osadów dennych przez dostarczenie azotanów do wód naddennych

→ Rury, transportujące wodę w strefę naddenną głęboczka

Zmniejszenie zasilania wewnętrznego w fosfor z osadów dennych przez dostarczenie azotanów do wód naddennych c.d.

Zawartość azotu azotanowego w wodzie dopływów: 35-40 mg N/l

- umożliwia utrzymanie potencjału redox w strefie naddennej: od -50 do +200 mV
- ograniczenie wydzielania fosforu z dna, w wyniku retencjonowania go na utlenionych związkach żelaza

Biomanipulacja

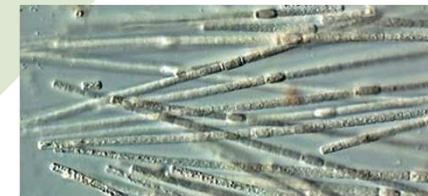
Oddziaływanie na
piramidę troficzną

Zwiększenie
liczebności
ryb
drapieżnych

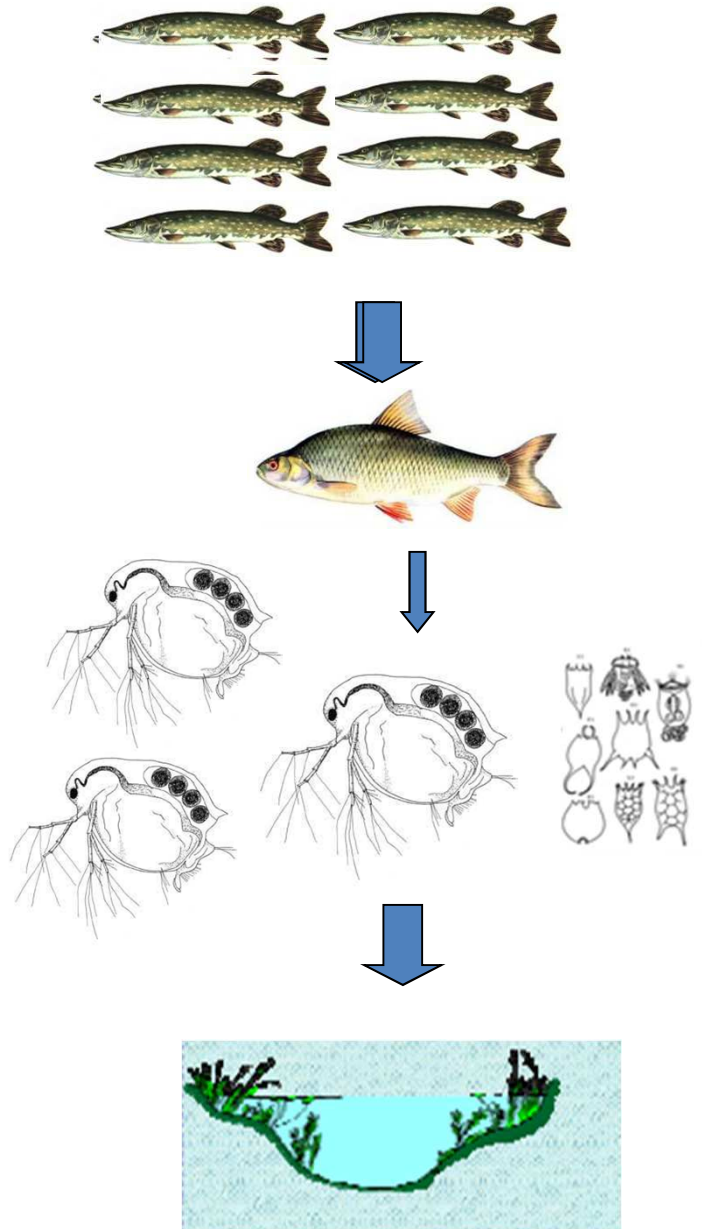
Zmniejszenie
liczebności
ryb
planktono-
żernych

Zwiększenie
liczebności
dużego
zooplankto-
nu skorupia-
kowego

Zmniejsze-
nie ilości
fitoplankto-
nu – w tym
sinic

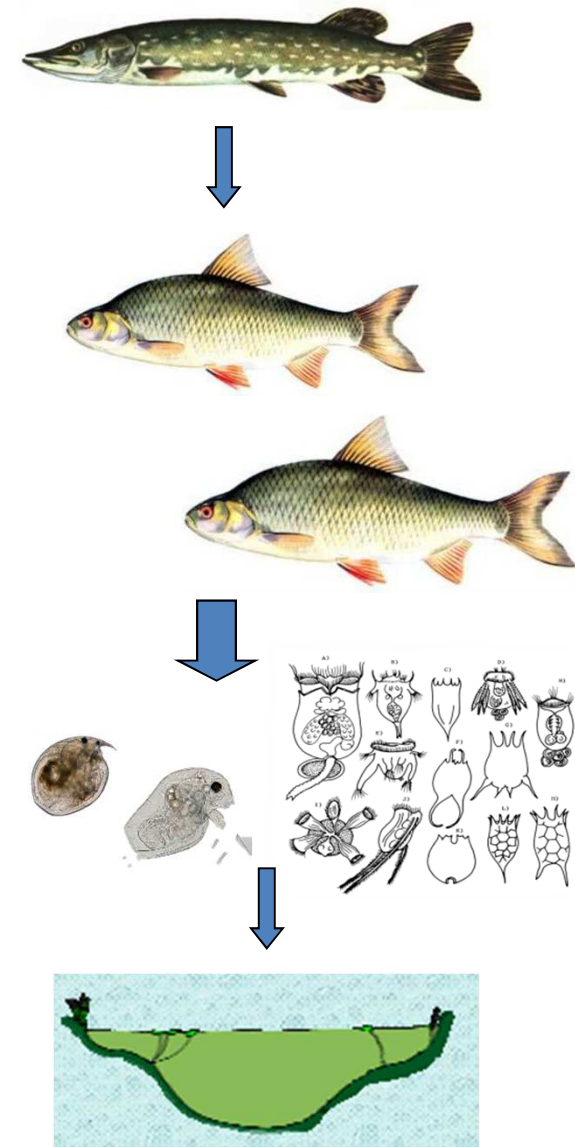

Biomanipulacja

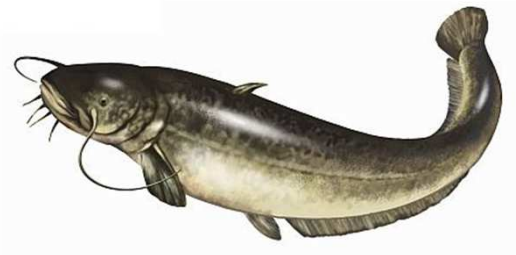
łańcuch pokarmowy w ekosystemie wodnym

Bez biomanipulacji

Bio-manipulacja

Zarybianie

narybkiem
gatunków
drapieżnych

JEZIORO DUROWSKIE

Przykład zrównoważonej
rekultywacji prowadzonej
w latach 2009-2018

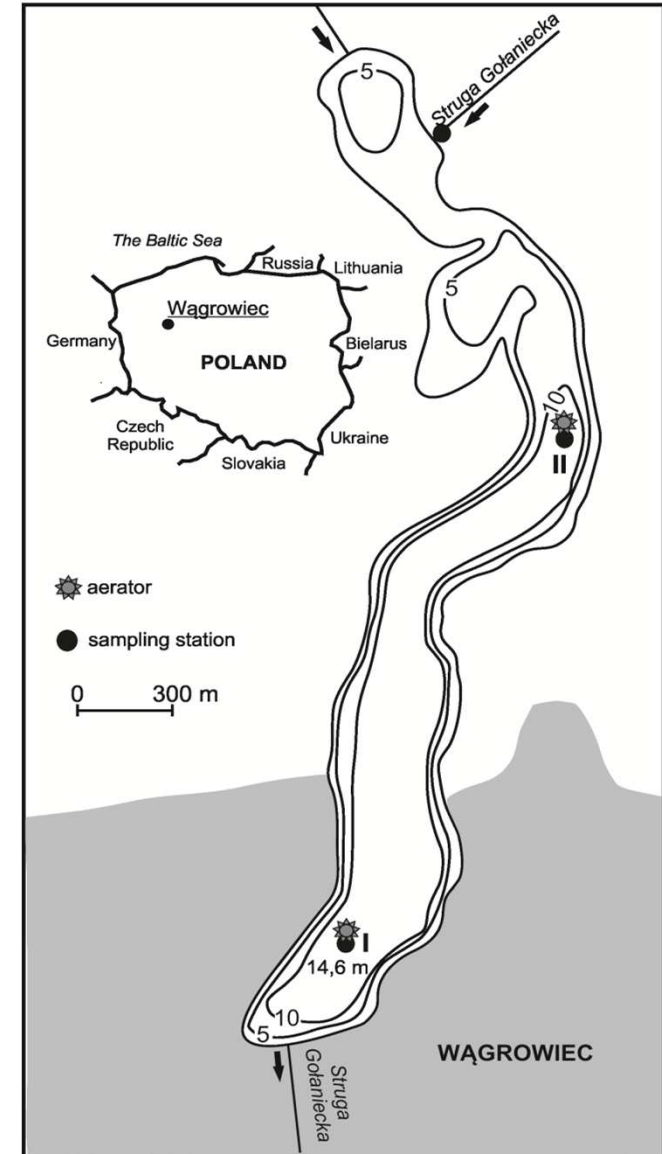
Natlenianie

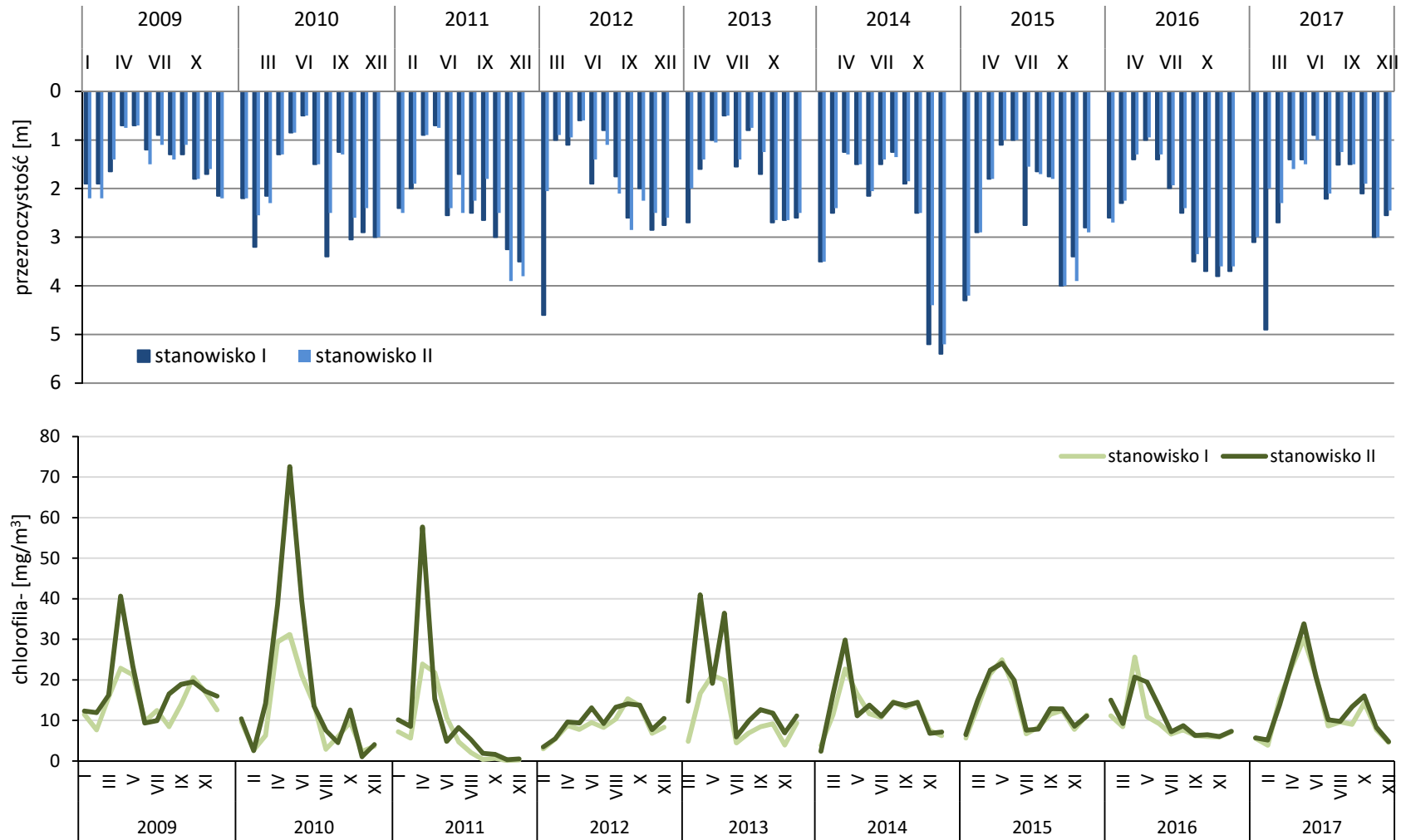
Inaktywacja P

Biomanipulacja

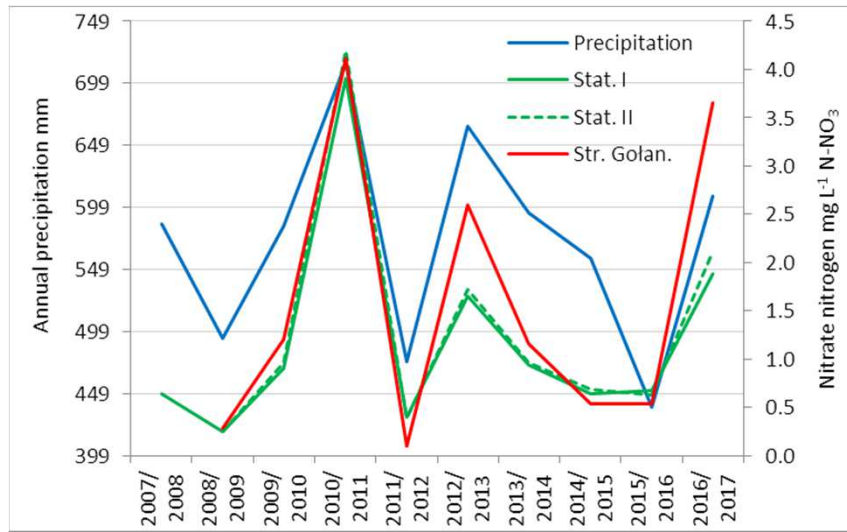

JEZIORO DUROWSKIE

(Kowalczewska-Madura i in. 2018)

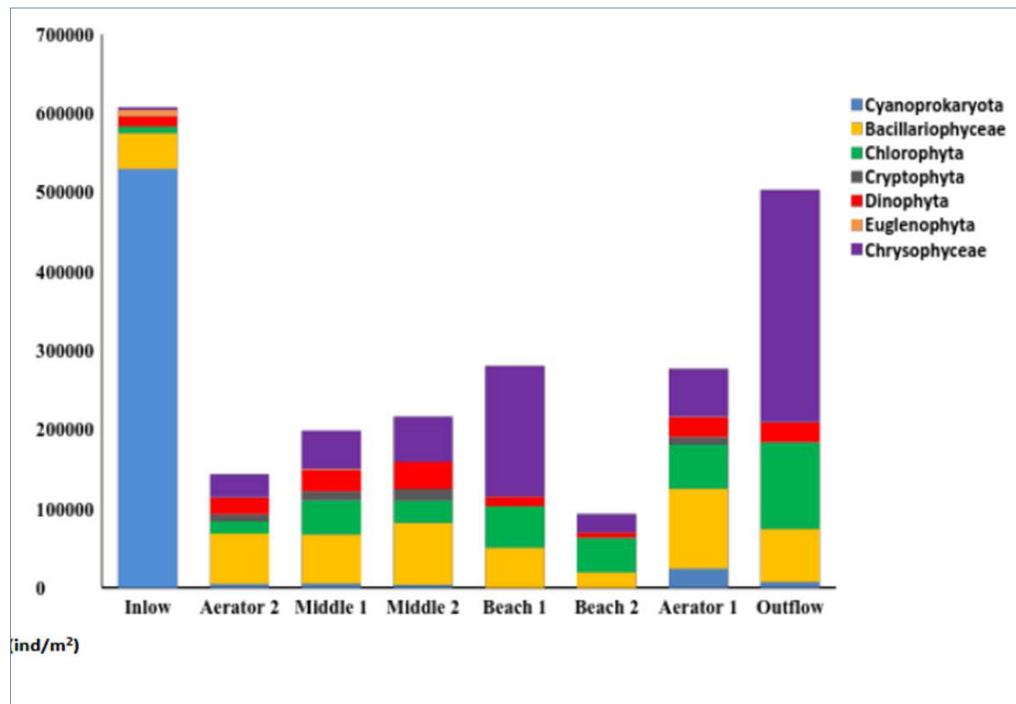
JEZIORO DUROWSKIE

Zależność stężeń azotanów od natężenia opadów

($r=0.805$, $p<0.01$)

(Dondajewska i in. w druku)

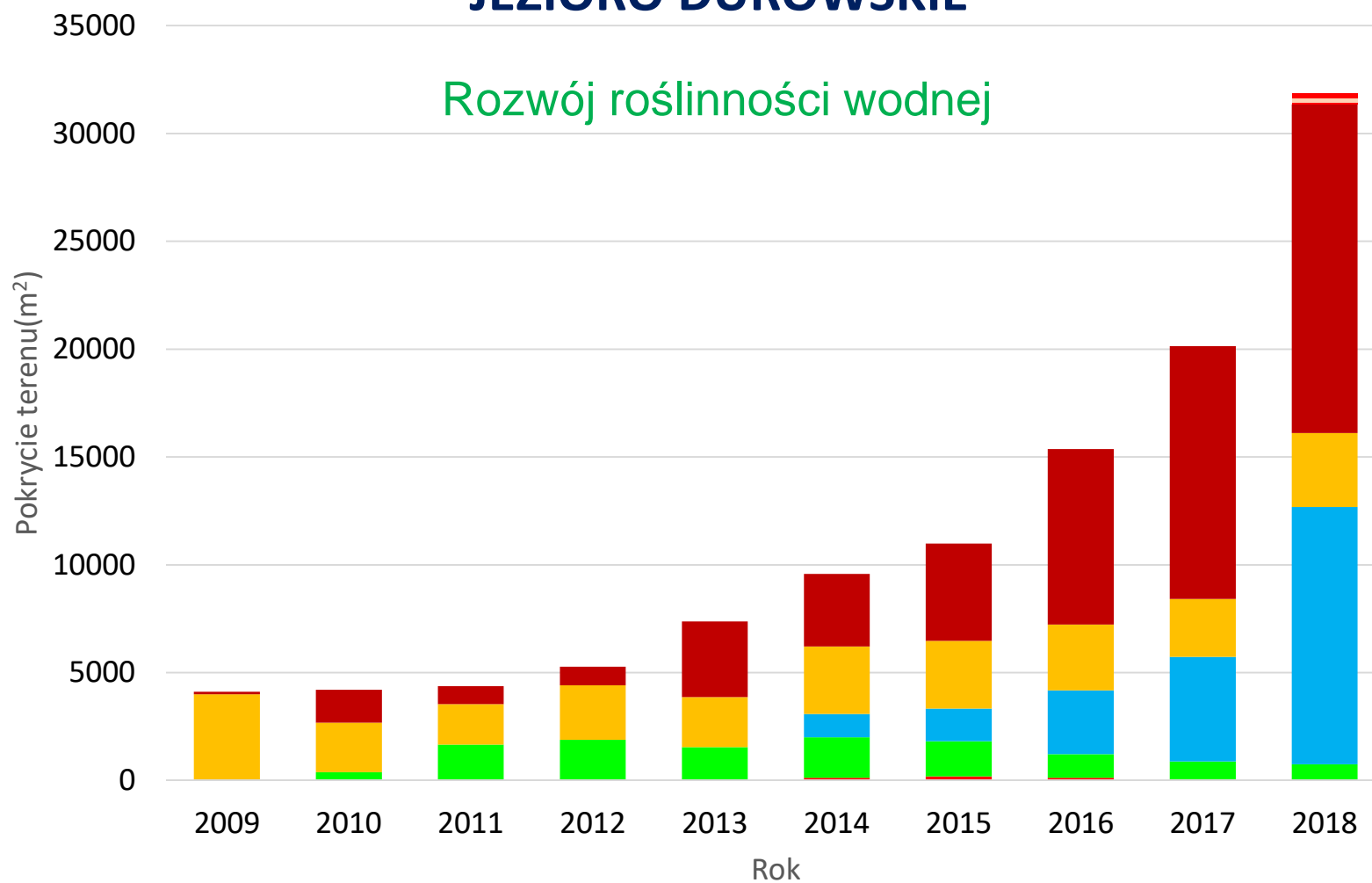

Przebudowa składu ilościowego fitoplanktonu w trakcie przepływu wody przez jezioro z sinicowego w dopływie na okrzemkowo-zielenicowo-złotowiciowcowy

(Messyasz i in. 2016)

JEZIORO DUROWSKIE

Rozwój roślinności wodnej

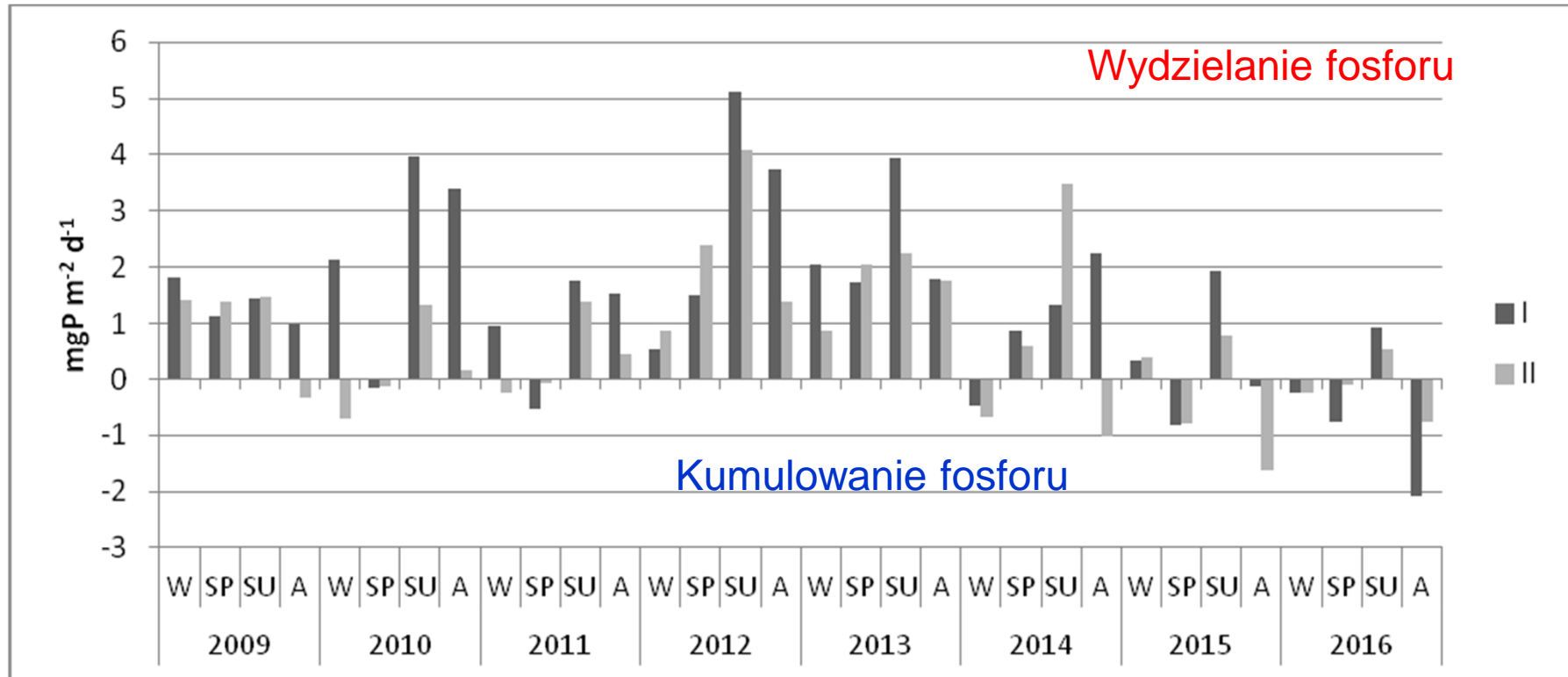
- Potametum lucentis
- Potametum perfoliati
- Nupharo-Nymphaeetum
- Charetum contrariae
- Nitellopsidetum obtusae

- Charetum tomentosae
- Fontinaletum antipyreticae
- Myriophylletum spicati
- Najadetum marinae

(Wen i in. 2018)

JEZIORO DUROWSKIE

Zasilanie wewnętrzne z osadów dennych

(Kowalczewska-Madura i in. 2018)

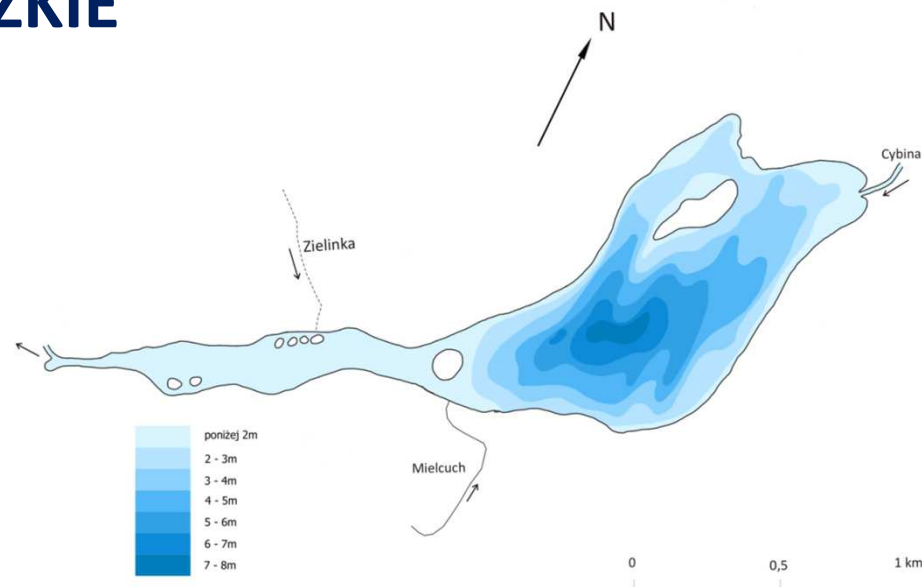
JEZIORO SWARZĘDZKIE

Zrównoważona rekultywacja

2012-2014

Ograniczona rekultywacja

2015-2016

Natlenianie

Inaktywacja P

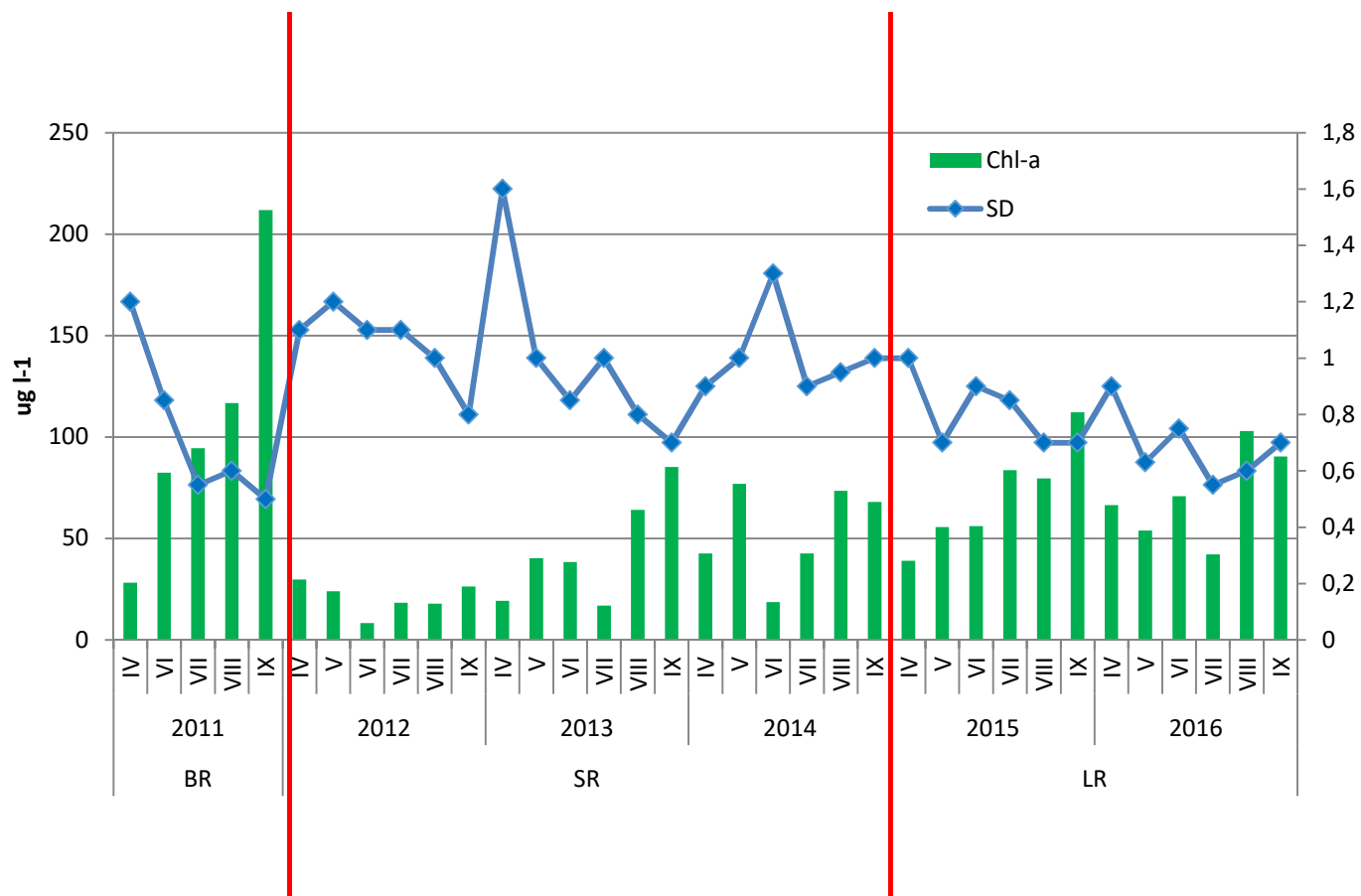

Bio-manipulacja

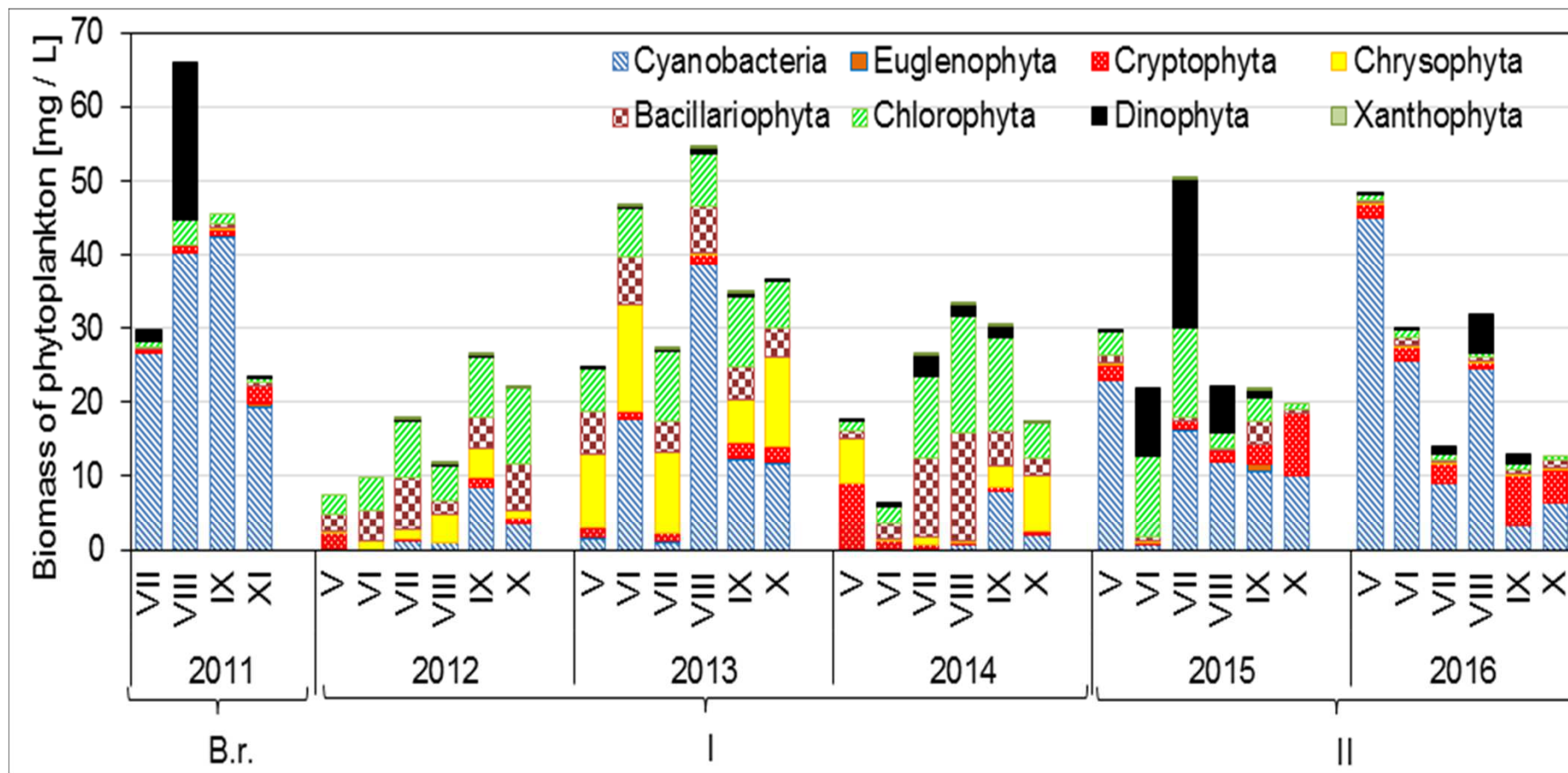
JEZIORO SWARZĘDZKIE

Chlorofil-a i widzialność

JEZIORO SWARZĘDZKIE

Biomasa fitoplanktonu

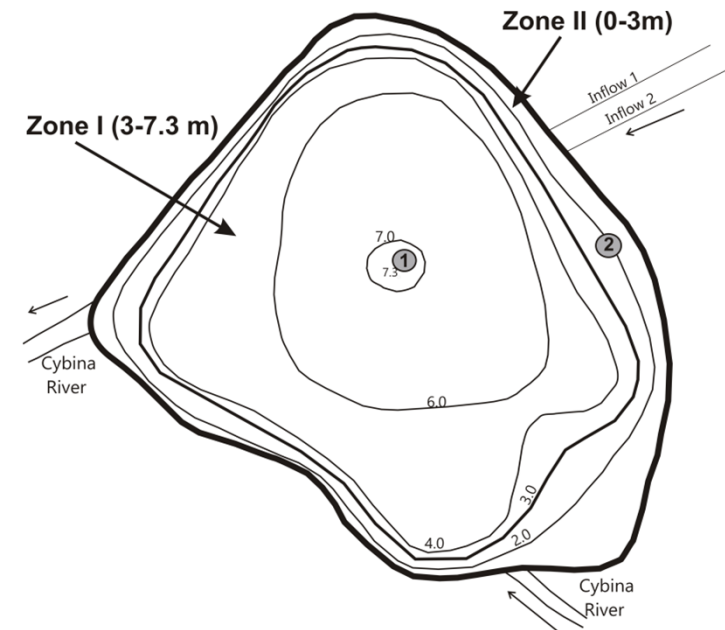

B.r. – przed rekultywacją, I – pierwszy etap z trzema metodami rekultywacji, II – drugi etap z rekultywacją ograniczoną do natleniania wód naddennych

(Dondajewska i in. w druku)

JEZIORO UZARZEWSKIE 2005-2017

Rekultywacja
od 2006 roku

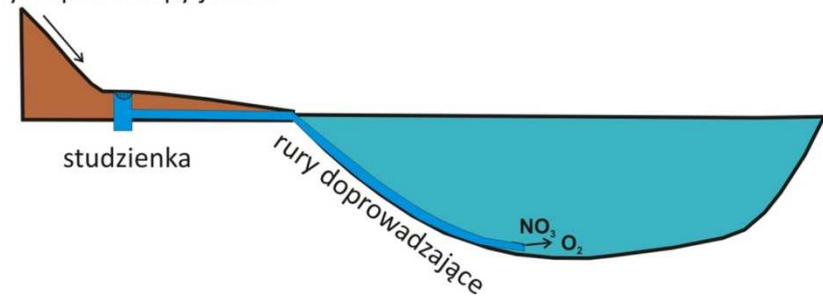
Inaktywacja P (PIX)

Wzrost potencjału redox osadów dennych

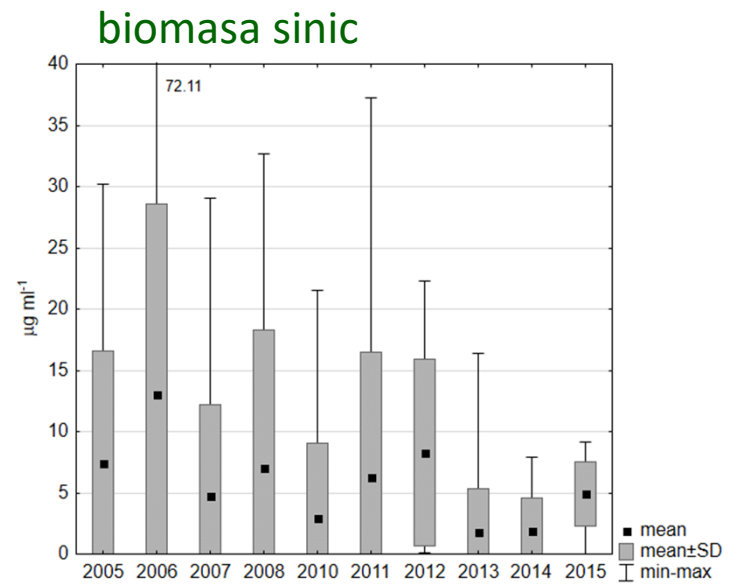
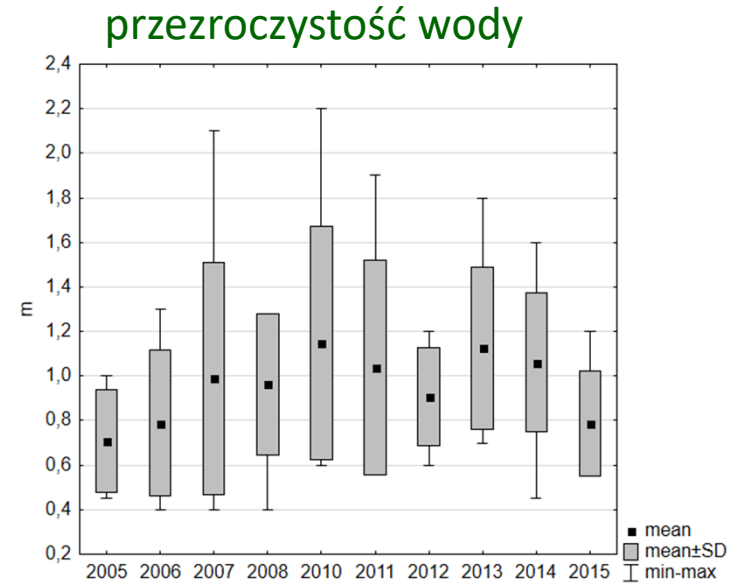
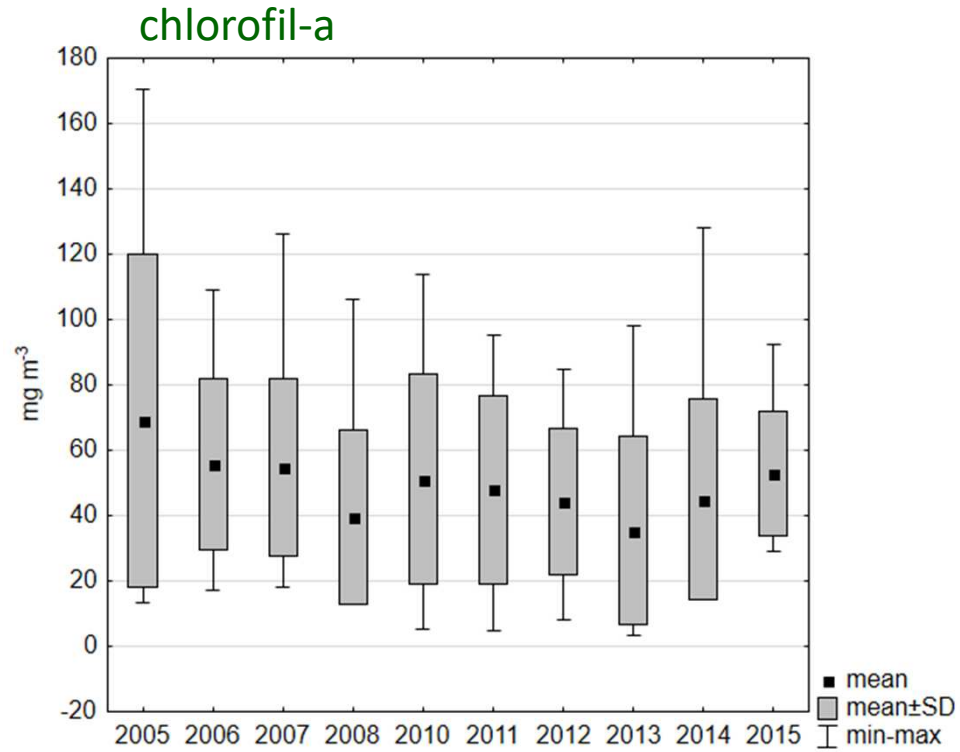
Inaktywacja P ($MgCl_2$)

dopływ spod skarpy jeziora

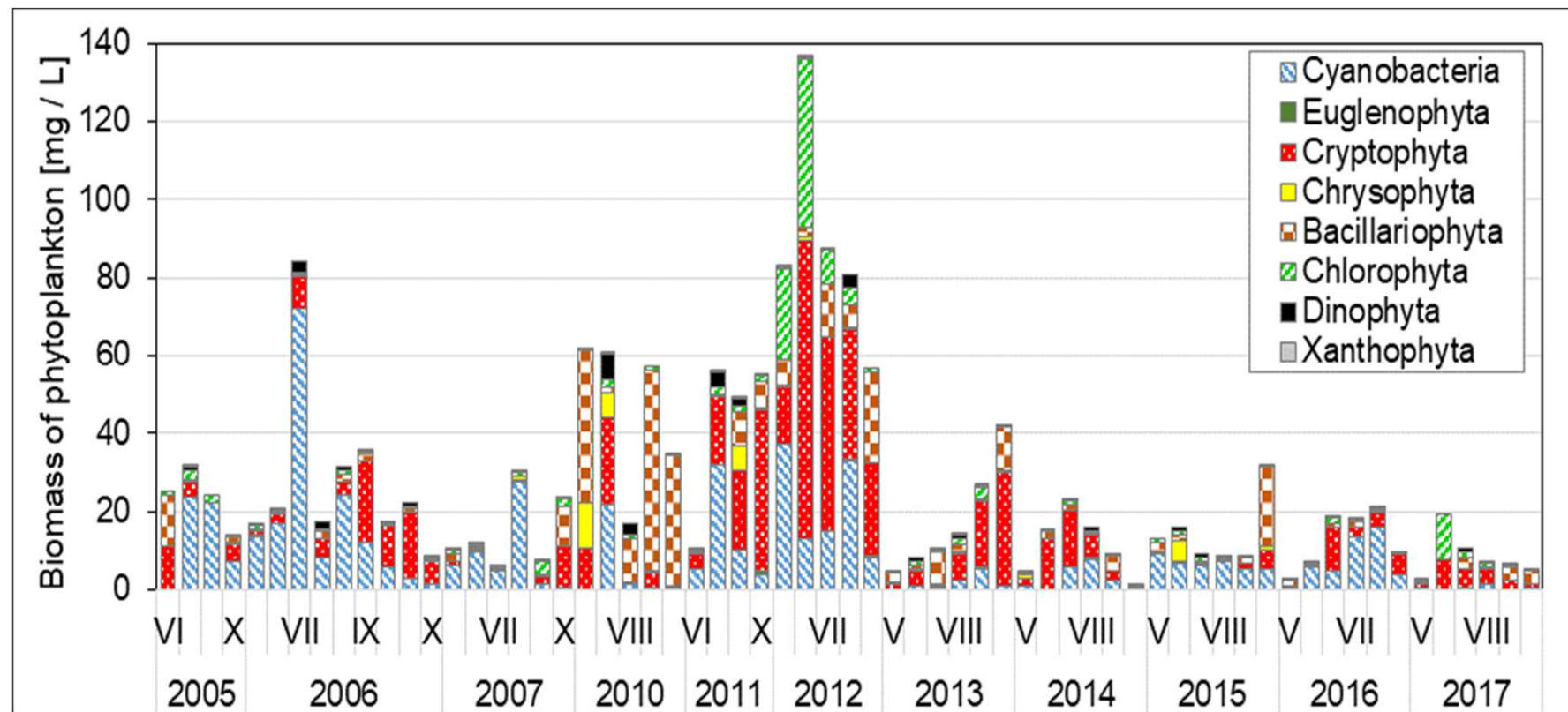
JEZIORO UZARZEWSKIE

(Dondajewska i in. 2018)

JEZIORO UZARZEWSKIE

Biomasa fitoplanktonu

(Dondajewska i in. w druku)

ZRÓWNOWAŻONA REKULTYWACJA

Metoda nowatorska,
proekologiczna

Brak skutków
ubocznych dla
środowiska

Poprawa jakości wody
w dłuższym okresie niż
w przypadku metod
„agresywnych”

Łączne koszty są
stosunkowo niewielkie

A scenic view of a lake with reeds, lily pads, and two ducks under a blue sky. The lake is surrounded by a dense forest of tall pine trees. The water is dark blue with many green lily pads floating on the surface. Two ducks are swimming in the water. The sky is a clear, bright blue with a few wispy clouds. The overall scene is peaceful and natural.

Dziękuję za uwagę